

UKÁŽKA 1

Július Lenko – Dcéрке

Toľko lásky a nehy v očiach máš,
že každou vecou bývaš očarená.
A keď mi hráš, keď hudbou Beethovena
celý náš byt až po strop napĺňaš,

keď v notách, zvučných ako hrkálky,
i tvoje malé detské srdce bije,
ja spoza záclon každej melódie
na tvoju cestu hľadím do diaľky.

Choď ňou, a nezablúď, i keď cesta tá
raz bude priama a raz kľukatá,
raz pôjde slncom a raz cez víchricu.

Život neplynie ako sladký sen,
má víry, blesky ako Beethoven.
Len majster zvládne jeho klávesnicu.

01

Ukážka predstavuje

- A) epickú báseň o rodičovskej láske, kráse umenia a genialite Beethovena.
- B) lyricko-epickú báseň o rodičovskej láske a láske k vážnej hudbe.
- C) lyrickú báseň o rodičovskej láske a o nevyspytateľnosti ľudského života.
- D) lyrickú báseň o rodičovskej láske a životnom diele Beethovena.

02

Ktoré z tvrdení vyplýva z ukážky?

- A) Autor svojou tvorbou pomáha dcére prekonať životné prekážky.
- B) Autor básne vystríha dcéru pred negatívnymi stránkami života.
- C) Autorov vzťah k dcére je založený na zmyslovom vnímaní.
- D) Autorovi dcérina hra na klavíri pripomína vlastné detstvo.

03

Aký druh lyriky predstavuje báseň *Dcérke*?

- A) osobnú
- B) ľúbostnú
- C) spoločenskú
- D) prírodnú

04

V ktorom z uvedených slovných spojení sa nachádza epiteton?

- A) hudbou Beethovena
- B) detské srdce
- C) kľukatá cesta
- D) sladký sen

05

Ktorý rým využíva autor v prvej strofe básne *Dcérke*?

- A) obkročný
- B) prerývaný
- C) striedavý
- D) združený

06

Obsahuje báseň *Dcérke* veršový presah?

- A) áno
- B) nie

07

Vypíšte z básne *Dcérke* podstatné meno, ktoré je v poslednom verši zastúpené zámenom *jeho*.

08

Ktorý umelecký výrazový prostriedok predstavuje zvýraznené slovné spojenie?

Len majster **zvládne jeho klávesnicu**.

09

Z predposlednej strofy básne *Dcérke* vypíšte dvojicu opozít / slov s opačným významom, ktoré sa myšlienkovovo viažu na životnú cestu dcérky.

10

Z ukážky vypíšte jedno expresívne slovo.

11

Z textu básne *Dcérke* vypíšte jedno slovo, v ktorom sa nachádza slabikotvorná spoluhláska.

12

Z tretej strofy básne *Dcéрке* vypíšte verš, v ktorom autor použil inverziu.

13

Z básne *Dcéрке* vypíšte jedno sloveso, ktoré autor použil v inom ako oznamovacom spôsobe.

14

Z koľkých slabík sa skladá slovo *melódia*?

15

Melódia je slovo, ktoré slovenčina prevzala z cudzieho jazyka. V akom type slovníka budeme hľadať

- A) význam tohto slova,
- B) pôvod tohto slova?

UKÁŽKA 2

SONET (znelka)

- útvár lyrickej poézie
- má záväznú vonkajšiu i vnútornú kompozíciu
 - vonkajšia kompozícia:
 - skladá sa zo 14 veršov
 - najčastejšie rozčlenených do dvoch štvorverší (kvartetá) a dvoch trojverší (tercetá)
 - kvartetá v sonete mávajú najčastejšie obkročný rým (abba)
 - tercetá mávajú rým, ktorý býva usporiadaný rozličným spôsobom (napr. dcd cdc / cdc cdc / ccd ccd a podobne)
 - vnútorná kompozícia:
 - každý sonet vyjadruje ucelenú myšlienku
 - tá je rozčlenená na:
 - tézu (nastolenie témy – myšlienky),
 - antitézu (rozvíjanie myšlienky, jej protirečenie),
 - syntézu (záver, zhrnutie, pointa).
 - prvá časť sonetu (najčastejšie štvorveršia, niekedy aj prvé trojveršie) nastoľuje tému a rozvíja ju (téza, antitéza), druhá časť tému uzatvára pointou (syntéza).

16

Rozhodnite, či sa charakteristika sonetu, uvedená v ukážke 2, vzťahuje na básneň *Dcéрке*, uvedenú v ukážke 1. Svoju odpoveď zdôvodnite. Uveďte 3 argumenty.

2 – RIEŠENIE

01. C

02. B

03. A

04. D

05. A

06. A – napríklad:

Chod' ňou, a nezablúď, i keď cesta tá

raz bude priama a raz kľukatá,

raz pôjde slncom a raz cez víchricu.

07. zámeno jeho v poslednom verši zastupuje podstatné meno *život*

08. metafora

09. priama / kľukatá; slnce / víchrica

10. expresívne slovo: dcérke (expresívne slovo s kladným citovým zafarbením, zdrobnenina)

11. slabikotvorná spoluhláska sa nachádza v slove *hrkáľka*

12. inverzia v 3. strofe textu básne: Chod' ňou, a nezablúď, i keď cesta tá

13. sloveso, ktoré autor použil v inom ako oznamovacom spôsobe: *chod', nezablúď'* – rozkazovací spôsob

14. slovo *melódia*: me-ló-di-a = 4 slabiky

15. a) význam slova melódia budeme hľadať v slovníku cudzích slov, príp. vo výkladovom slovníku

b) pôvod slova budeme hľadať v etymologickom slovníku

16. Áno, uvedená charakteristika sa vzťahuje na báseň Dcéрке, uvedenú v ukážke 1.

Zdôvodnenie:

- dodržiava záväznú vonkajšiu kompozíciu
- 14 veršov rozdelených do dvoch kvartet a dvoch tercet
- kvartetá majú obkročný rým (abba)
- tercetá sú rýmované ccd eed
- dodržiava aj vnútornú kompozíciu
- téza, antitéza – autorovo zamyslenie sa nad dcérkou, jej životom
- syntéza – akési varovanie pred nevyspytateľnosťou ľudského života, na ktorú musí byť človek pripravený (asociácia medzi dcérinou hrou na klavíri a životom, ktorého klávesnicu zvládne len majster)

POUŽITÉ ZDROJE:

https://www.nucem.sk/dl/1869/SJL_2487.pdf